

Analyse | kraka

11. august 2015

Løber de absolut rigeste danskere med (meget) små skridt fra alle andre?

Af Kristian Thor Jakobsen

I andre vestlige lande har personerne med de allerhøjeste indkomster over de seneste 20-30 år oplevet en markant større fremgang i indkomsten end den øvrige befolkning. Danmark har gennem årtier været et af de lande i den vestlige verden, hvor indkomstforskellene er mindst. Men hvordan ser tendenserne ud, når der fokuseres på de absolut rigeste i Danmark? Dette notat ser nærmere på udviklingen for danskerne med de absolutte topindkomster, og om hvordan fx deres branchetilknytning har ændret sig over de seneste 30 år.

- Spredningen i toppen af indkomstfordelingen er steget i Danmark over de seneste 20-30 år. Grænsen for at tilhøre den absolutte topindkomstgruppe i Danmark, nemlig top 0,1 pct., er således steget med ca. 425 pct., mens den tilsvarende grænse for at tilhøre fx top 5 pct. kun er steget med 275 pct. I 2012 skulle en person have en årsindkomst på godt 3,5 mio. kr. for at tilhøre top 0,1 pct.
- I forhold til den øvrige befolkning er er andelen af den samlede indkomst, der tilfalder personerne med de 5 pct. højeste indkomster steget svagt fra 17 til 18 pct. over de seneste 30 år. Den lille stigning dækker dog over, at indkomstandelen for top 1 pct., og især top 0,1 pct., er steget, mens den er faldet for den øvrige del af top 5 pct. Indkomstandelen for top 0,1 pct. er fx steget med ca. 40 pct. siden 1980'erne.
- Omkring 60 pct. af de personer, der tilhører den absolutte topindkomstgruppe, er historisk set også at finde i denne gruppe det efterfølgende år. I årene frem mod finanskrisen var andelen dog nede på omkring 45 pct. for derefter at vende tilbage til det tidligere niveau.
- En del af udviklingen i topindkomstgrupperne skyldes bl.a., at sammensætningen i disse grupper har ændret sig relativt markant. For mere end 30 år siden udgjorde selvstændige fx omkring halvdelen af top 1 pct. I 2012 var denne andel faldet til en tredjedel.
- Derudover er der også sket forskydninger i branchetilknytningen for topindkomstgrupperne. For ca. 30 år siden udgjorde personer med tilknytning til handel og sundhedsvæsenet de største andele af personer i top 1 pct. Frem mod 2012 har top 1 pct. i stigende grad bestået af personer fra fx finans- og rådgivningsbrancherne, men også andelen af personer fra IT- og medicinalbranchen er steget.

- Set i internationalt perspektiv er udviklingen hos fx top 1 pct. i indkomstfordelingen i Danmark ikke markant. Således er andelen af den samlede indkomst for personer i top 1 pct. i USA steget fra ca. 8 pct. i 1980 til knap 18 pct. i 2013.

Kontakt

Forskningschef
Kristian Thor Jakobsen
Tlf. 3022 6792
E-mail krj@kraka.org

1. Baggrund

Uligheden i Danmark er steget siden 1995

Gennem de tyve seneste år er den samlede indkomstulighed i Danmark steget. Indkomstforskellene i befolkningen måles ofte med Gini-koefficienten, og denne er steget fra ca. 0,22 i 1995 til 0,27 i 2012, hvilket primært har været drevet af, at personerne med 10 pct. højeste indkomster har opnået en stigende andel af den samlede indkomst. De 10 pct. rigeste tjente efter skat ca. 19 pct. af de samlede indkomster i 1995, mens denne andel var steget til ca. 22 pct. i 2012. Danmark er dog fortsat et af de mest lige lande i verden målt på indkomstforskellen mellem top og bund.

Topindkomsterne i andre lande er også steget

I lande som fx USA og Storbritannien har der også været en tendens til, at topindkomstgruppen har tjent en større og større andel af den samlede indkomstmasse over de seneste 20-30 år. Denne udvikling har dels været drevet af, at der også har været tale om en større ulighed i indkomstfordelingen blandt de rigeste i samfundet, hvor fx de 0,1 eller 1 pct. rigeste i personer har oplevet markante stigninger i den personlige indkomst, mens den øvrige del af topindkomstgruppen ikke har oplevet samme fremgang.

Topindkomsterne analyseres

Dette notat ser på, om hvorvidt det også er tilfældet i Danmark, at en relativ lille gruppe af personerne tilhørende topindkomstgruppen har oplevet en højere fremgang i indkomst sammenlignet med den øvrige befolkning, og om dette i så fald har ændret "uligheden" i toppen af indkomstfordelingen. Desuden ses der nærmere på, hvor meget den primære branchetilknyning for topindkomstgruppen har ændret sig de seneste 30 år.

Erhvervsindkomst i fokus

Analysen tager udgangspunkt i erhvervsindkomsten, der omfatter lønindkomst og nettooverskud af egen virksomhed. Det skyldes, at det først og fremmest er den indkomst, der opnås gennem arbejdskraftens produktive indsats, der er interessant for denne analyse. Derved opnås der bl.a. indsigt i, hvor på arbejdsmarkedet de højeste indkomster bliver genereret, og hvor de personer, der må antages at have den højeste human kapital, søger hen. Overførsler fra det offentlige medregnes ikke i indkomsten, da vi udelukkende er interesserede i at vurdere udviklingen for personer med de allerhøjeste indkomster i forhold til den øvrige befolkning. Af samme årsag er formueindkomst heller ikke inkluderet. For at fjerne evt. effekter fra ændringer i skattesystemet er indkomsten opgjort før skatter. Indkomsterne er opgjort på individniveau for at afdække, hvor de højeste indkomster i Danmark blev genereret før og nu. Analysen fokuserer alene på personer i alderen 30 til 60 år.

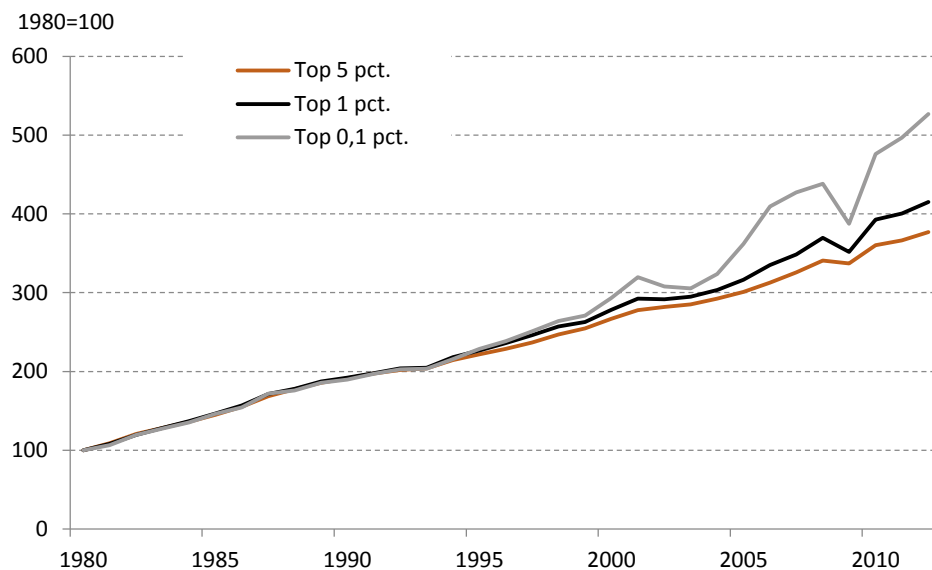
Fremadrettet i analysen forstås fx top 5 pct. ved den gruppe af personer, der havde mellem de fem pct. højeste samlede indkomster før skat blandt alle 30-60 årige i Danmark.

2. Udviklingen i indkomsten for personer med de allerhøjeste i Danmark

Kravet for at tilhøre top 0,1 pct. er steget relativt meget

Grænsen for, hvornår en person har tjent nok til at tilhøre top 0,1 pct., er steget med ca. 425 pct. siden 1980, mens den tilsvarende grænse for top 5 pct. kun er steget med ca. 275 pct., jf. Figur 1. Grænsen for at tilhøre top 0,1 pct. er derved særligt steget gennem de seneste 20 år. Denne udvikling betyder, at indkomstspredningen i top 5 pct. er steget relativt markant henover de seneste 30 år, hvilket har været drevet af, at primært top 0,1 pct. har oplevet en større indkomstfremgang end resten af top 5 pct. Omsat til absolutte antal kroner krævede det i 2012 en årsindkomst på ca. 720.000 kr. at tilhøre top 5 pct., mens det krævede godt 3,5 mio. kr. at være blandt de ca. 2.400 personer i top 0,1 pct.

Figur 1 Udvikling i indkomstgrænser for udvalgte topindkomstgrupper, 1980-2012

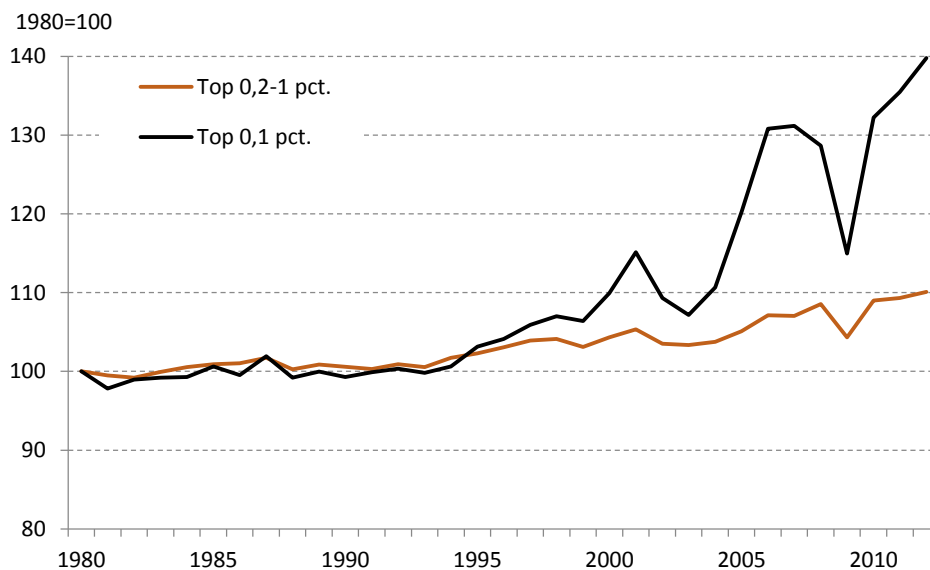

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Stigende ulighed blandt de højeste indkomster

Uligheden i topindkomstgruppen har derfor været stigende siden midten af 1990'erne, hvor personerne med de allerhøjeste indkomster, altså top 0,1 pct., har oplevet højere indkomstfremgange end de øvrige personer i fx top 5 pct. Forholdet mellem grænsen for at tilhøre henholdsvis top 0,1 pct. og top 5 pct. er derfor steget med ca. 40 pct. siden midten af 1990'erne, jf. Figur 2. For gruppen af personer lige under top 0,1 pct. har den tilsvarende stigning været på ca. 10 pct. Med andre ord har de stigende indkomstforskelle i topindkomstgruppen primært været drevet af, at top 0,1 pct. har oplevet markant større indkomstfremgang sammenlignet med restgruppen i fx top 5 pct.

Figur 2 Udvikling i afstanden mellem mellem udvalgte topindkomstgrænser og indkomstgrænsen for top 5 pct., 1980-2012

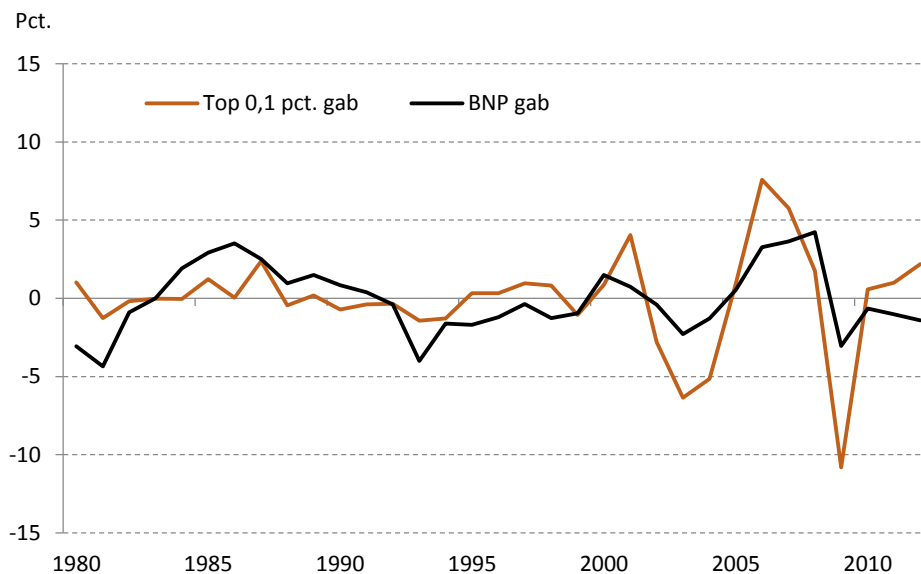
Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Udviklingen har været sammenfaldende med ændrede konjunkturforskel

Udviklingen i indkomstuligheden blandt top 5 pct., målt som forholdet mellem grænsen for at tilhøre henholdsvis top 0,1 pct. og top 5 pct., har været sammenfaldende med ændrede konjunkturforskel, jf. Figur 3. I perioder, hvor der har været et positivt outputgab, dvs. højkonjunktur, har der samtidig også været en tendens til en øget indkomstulighed i top 5 pct., mens det modsatte har været tilfældet i perioder, hvor outputgab har været negativt. Siden årtusindskiftet har sammenhængen været mest markant. Og specielt op mod og under finanskrisen var der en tæt sammenhæng.

Da indkomsten er opgjort som erhvervsindkomst, er der altså ikke blot tale om et konjunkturforskelafhængigt kapitalafkast. Et højere nettoafkast af egen virksomhed indgår dog i opgørelsen af indkomsten, og kan medvirke til at forklare konjunkturforskelafhængigheden. Derfor bør udviklingen i ulighed, i hvert fald for topindkomstgruppen, ikke fortolkes uafhængigt af fx konjunktursituationen.

Figur 3 Sammenhæng mellem afvigelser fra trend i forhold til indkomstudviklingen for top 0,1 pct. og BNP, 1980-2012

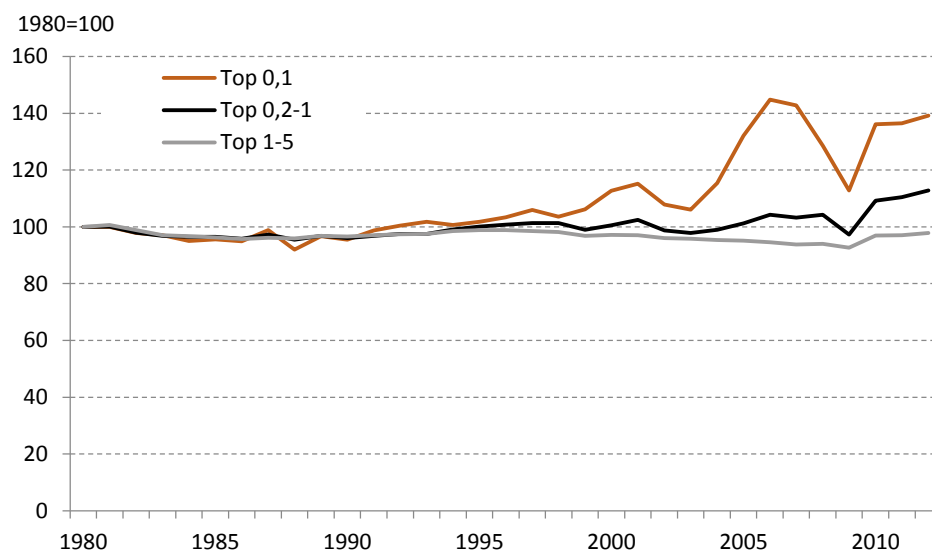
Anm.: Gabet for indkomstudviklingen for top 0,1 pct. og BNP er beregnet ved hjælp af et HP-filter

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Top 5 pct. tjente ca. 18 pct. af den samlede indkomst i 2012

Stigningen i indkomstspredning i topindkomstgruppen skal også sættes i forhold til udviklingen for den øvrige befolkning i forhold til at kortlægge om indkomstfremgangen for top 0,1 pct. også gjaldt andre grupper længere nede i indkomstfordelingen. Samlet set voksede top 5 pct.'s andel af de samlede indkomster svagt fra ca. 17 pct. i 1980 til ca. 18 pct. i 2012. Men givet den øgede indkomstspredning i top 5 pct. dækker dette imidlertid over, at top 0,1 pct. oplevede en relativ markant stigning i deres andel, der steg med ca. 40 pct. fra 1980 til 2012, jf. Figur 4. Top 1-5 pct. oplevede derimod et svagt fald i samme andel. Dette indikerer, at top 1 pct., og især top 0,1 pct., har oplevet en højere indkomstfremgang i de seneste 20 år end den øvrige befolkning.

Figur 4 Udvikling i andelen af de samlede indkomster, der tilfalder udvalgte topindkomstgrupper, 1980-2012

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

3. Udskiftning fra år til år i topindkomstgruppen

Markant udskiftning fra år til år i topindkomstgrupperne

Personerne i topindkomstgruppen er selvfølgelig ikke de samme fra år til år. Denne udskiftning sker delvis på grund af, at personer forsvinder ud af populationen grundet fx dødsfald, for høj alder eller udvandring. Derudover er der selvfølgelig en vis udskiftning i gruppen, fordi folk fx falder i indkomst fra år-til-år grundet fx sygdom eller sektorspecifikke konjunkturforskel.

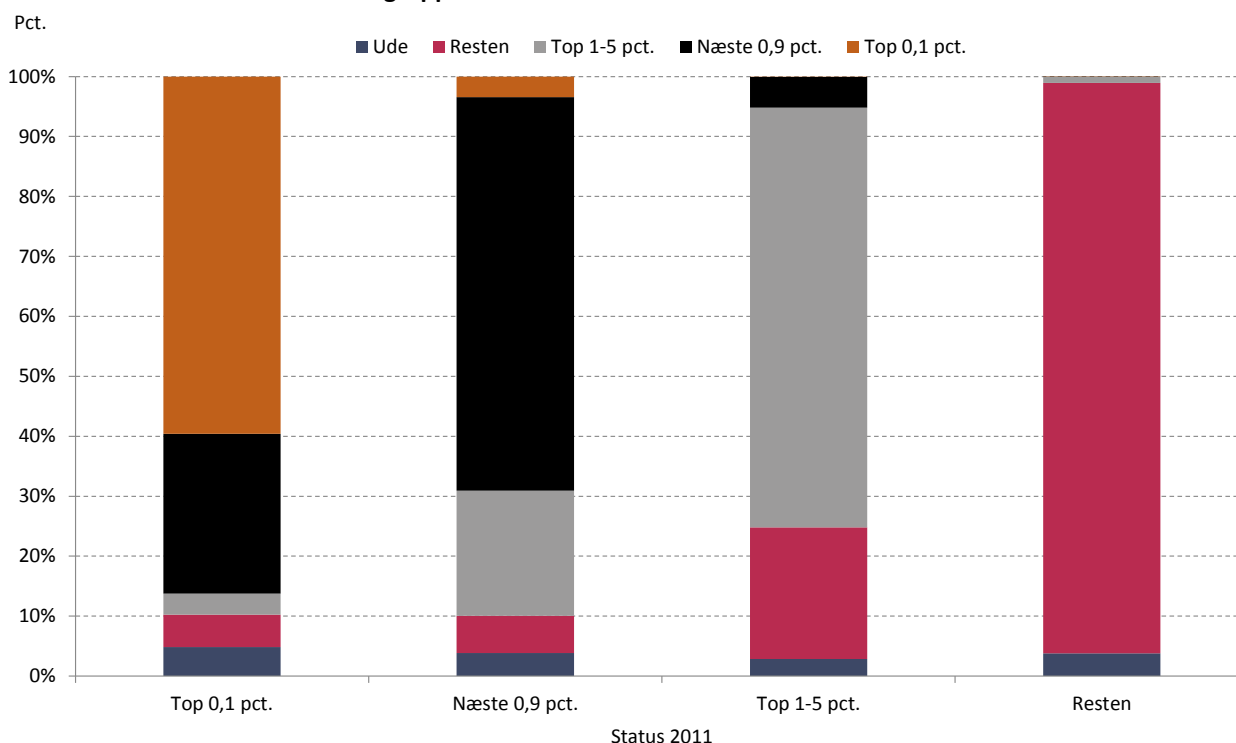
Udskiftningen i top 5 pct. kan anskueliggøres ved at betragte status i 2012 for personer, der i 2011 var i en af topindkomstgrupperne, jf. Tabel 1.

60 pct. af top 0,1 pct. i 2011 var stadig at finde i top 0,1 i 2012. Ca. en fjerdedel af top 0,1 pct. var i samme periode faldet til den øvrige del af top 1 pct. det efterfølgende år, mens ca. 5 pct. havde henholdsvis helt forladt top 5 pct. eller populationen. Samtidig er det kun en meget begrænset del af fx top 1-5 pct., der rykker op i top 0,1 pct. det efterfølgende år. Mere end 80 pct. af de personer, der indtrådte i top 0,1 pct. i 2012, befandt sig i 2011 i den øvrige del af top 1 pct., mens kun 8 pct. kom fra top 1-5 pct. Indtrædelse i top 0,1 pct. sker derfor typisk kun for personer, der det foregående år også befandt sig i den absolutte top af indkomstfordelingen.

Tabel 1 Bevægelser mellem udvalgte indkomstgrupper fra 2011 til 2012

Antal		Status 2012				
		Resten	Top 1-5 pct.	Næste 0,9 pct.	Top 0,1 pct.	Ude
Status 2011	Resten	2.085.288	21.486	1.289	92	83.385
	Top 1-5 pct.	20.258	64.530	4.720	71	2.621
	Næste 0,9 pct.	1.293	4.329	13.608	717	798
	Top 0,1 pct.	124	81	613	1.372	112

Status i 2012 i forhold til indkomstgrupper fordelt efter status i 2011

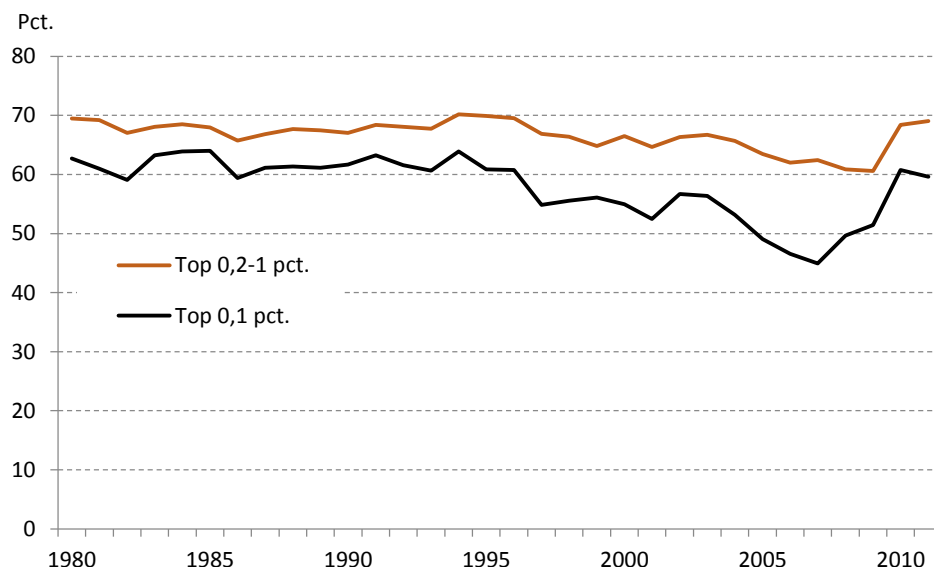
Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Omfanget af udskiftning i topindkomstgruppen har været stabil

Udskiftningen i topindkomstgrupperne var relativt stabil gennem 1980'erne og første halvdel af 1990'erne, jf. Figur 5. Blandt top 0,1 pct. lå andelen af personer, der også var at finde i top 0,1 pct. det efterfølgende år, stabilt omkring 60 pct. Fra midten af 1990'erne og frem til finanskrisen i slutningen af 00'erne steg omfanget af udskiftning i topindkomstgrupperne, hvor fx kun omkring 45-50 pct. af top 0,1 pct. var at finde i samme indkomstgruppe det efterfølgende år. I årene efter finanskrisen er omfanget af udskiftningen imidlertid vendt tilbage til niveauet fra før midten af 1990'erne.

Tendensen til, at top 0,1 pct. oplevede en stigning i andelen af den samlede indkomstmasse har derved været sammenfaldende med, at udskiftningen blandt top 0,1 pct. steg. Stigningen i den samlede indkomstandel for top 0,1 pct. var således samtidig præget af en betydelig udskiftning i gruppen fra år til år.

Figur 5 Andel af personer, der forbliver eller rykker op i indkomstgruppe det efterfølgende år, 1980-2012

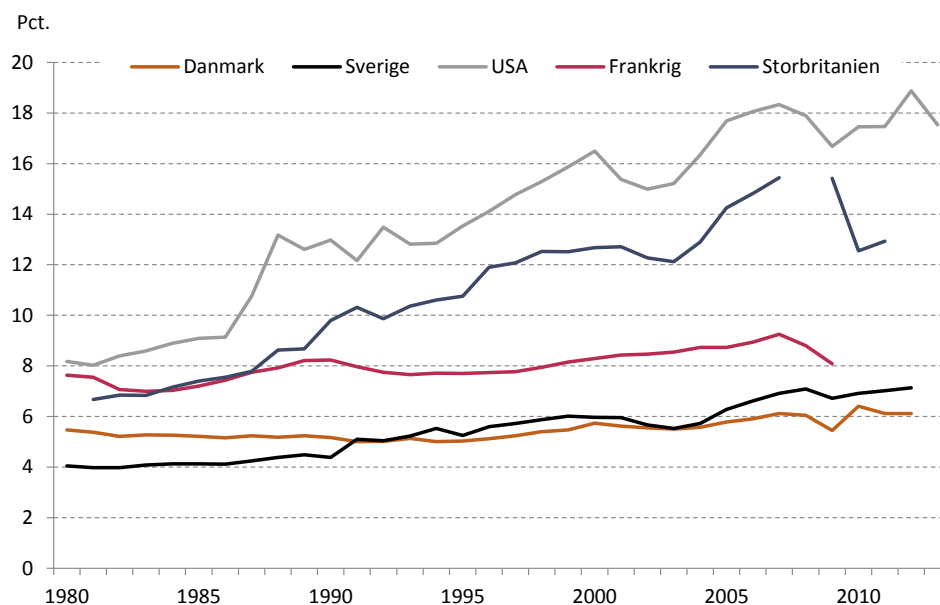

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

I international sammenhæng har udviklingen været behersket

Internationalt set er Danmark stadig et af de mest lige lande i forhold til indkomstfordelingen i toppen. Dette afspejles bl.a. ved, at stigningen i indkomstandelen blandt de rigeste i Danmark har været relativt begrænset sammenlignet med udviklingen i andre lande, jf. Figur 6. Andelen af indkomsten, der tilfalder top 1 pct. i USA, er fx steget fra ca. 8 pct. i 1980 til omkring 18 pct. i 2013, mens det danske niveau er steget fra ca. 5 pct. til omkring 6 pct. i samme periode.

Figur 6 Andelen af den samlede indkomstmasse, der tilfalder top 1 pct., 1980-2013

Anm.: Manglende observation for Storbritannien i 2008

Kilde: World Top Incomes Database, 2015 og Økonomi- og Indenrigsministeriet

4. Branchetilknytning for de 1 pct. rigeste personer i Danmark

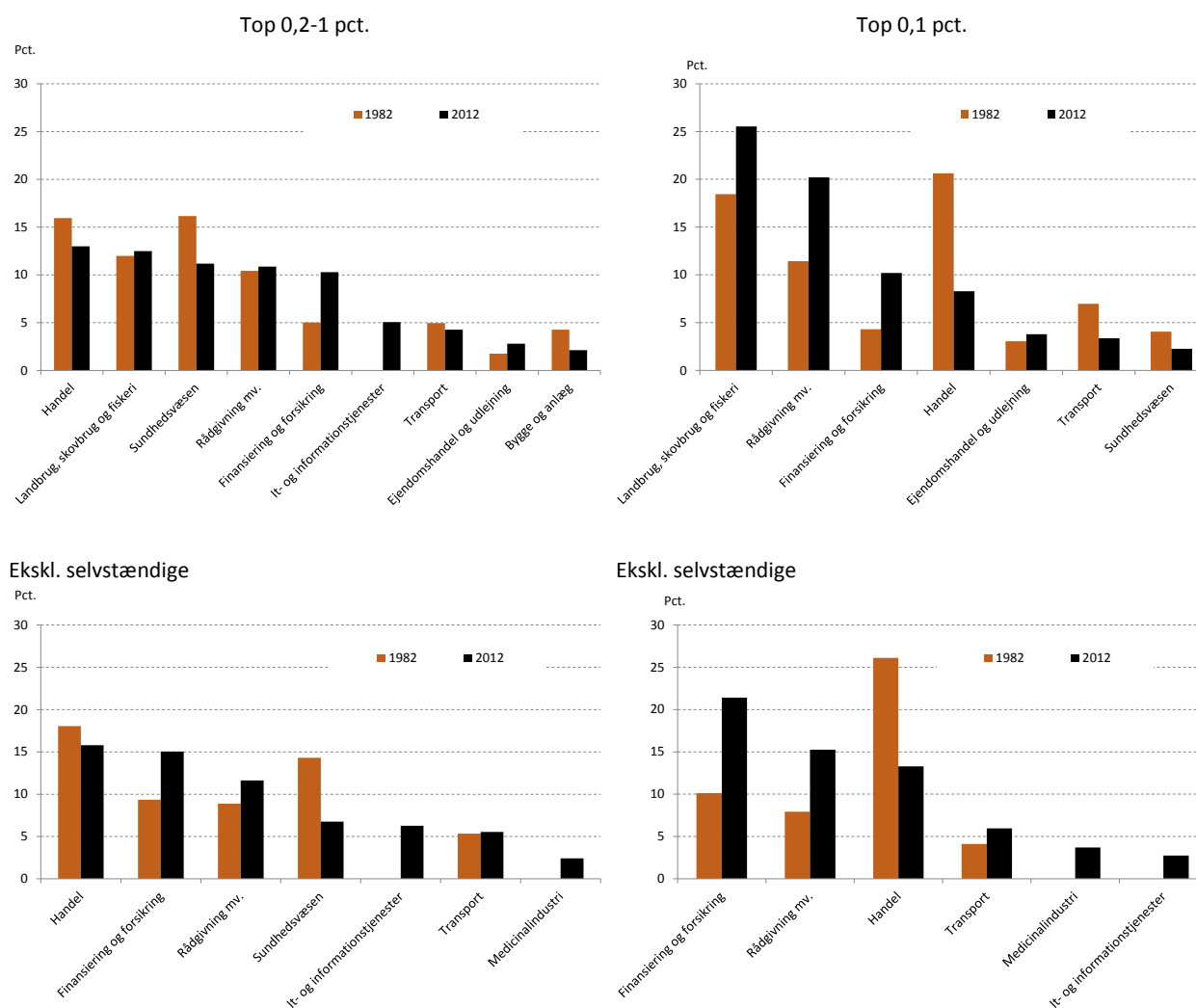
I takt med udviklingen i topindkomstgruppen i de seneste 30 år, hvor særligt top 0,1 har oplevet en markant indkomstfremgang sammenlignet med resten af top 5 pct., har den typiske branchetilknytning for top 1 pct. også ændret sig, jf. Figur 7.

Markant stigning i andelen af top 1 pct., der tilhører fx finanssektoren

I 1982 havde omkring hvert sjette primært i top 0,2-1 pct. tilknytning til henholdsvis "Handel" og "Sundhedsvæsen", mens disse andele er faldet frem mod 2012, hvor de kun udgjorde henholdsvis 13 og 11 pct. Modsat er andelen inden for "Rådgivning", "Finansiering og forsikring" og "IT- og Informationstjenester" steget i samme periode. Særligt udgjorde personer fra "Finansiering og forsikring" en noget større andel af top 0,2-1 pct. i 2012, hvor andelen lå på ca. 10 pct., mens personer fra samme branche kun udgjorde ca. fem pct. af top 0,2-1 pct. i 1982.

Blandt ikke-selvstændige i både top 1 og 0,1 pct. er der sket en markant stigning i andelen med tilknytning til "Finansiering og forsikring" og "Rådgivning mv.". Dette er dels sket på bekostning af personer fra særligt branchen "Sundhedsvæsen". I top 0,1 pct. havde mere end hver femte ikke-selvstændig tilknytning til den finansielle sektor i 2012 mod kun ca. hver tiende i 1982. Den samme omtrentlige fordobling i andelen er også sket for personer med tilknytning til rådgivningsbranchen.

Figur 7 Primære branchetilknnytning for henholdsvis top 0,1 og 1 pct., 1982-2012

Anm.: Brancheinddelingen i henholdsvis 1982 og 2012 er ikke konsistent. I figuren er branchebenævnelserne gældende for 2012 anvendt, men der er ikke fuldstændig overlap mellem brancherne i de to år, hvilket kan afstedkomme små forskydninger i de brancheopdelinger for de respektive år. Selvstændige er defineret som personer, hvor nettooverskuddet fra egen virksomhed udgjorde mindst 70 pct. af den samlede erhvervsindkomst.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Alle i landbruget i top 1 pct. er selvstændige

Top 1 pct. består desuden af selvstændige, der er karakteriseret ved, at størstedelen af deres erhvervsindkomst stammer fra nettooverskuddet fra egen virksomhed.¹ I branchen "Landbrug, skovbrug mm." har så godt som alle personer tilhørende top 1 pct. i både 1982 og 2012 været tilhørende denne kategori. Samtidig er indkomsten som sagt opgjort før eventuelle kapitaludgifter, hvilket må forventes at være betragtelige for en del af disse personer. Hvis kapitaludgifterne fratrækkes erhvervsindkomsten, falder andelen af fx top 0,2-1 pct., der kommer fra branchen "Landbrug, skovbrug mm." i 2012, fra ca. 12 pct. til ca. 6 pct. Dette er stadig nok til at branchen rangerer mellem de fem største i top 0,2-1 pct.

Af andre større brancher inden for top 1 pct. var mindst halvdelen af personerne med tilknytning til "Sundhedsvæsen" samt "Ejendomsandel og udlejning" selvstændige i 2012.²

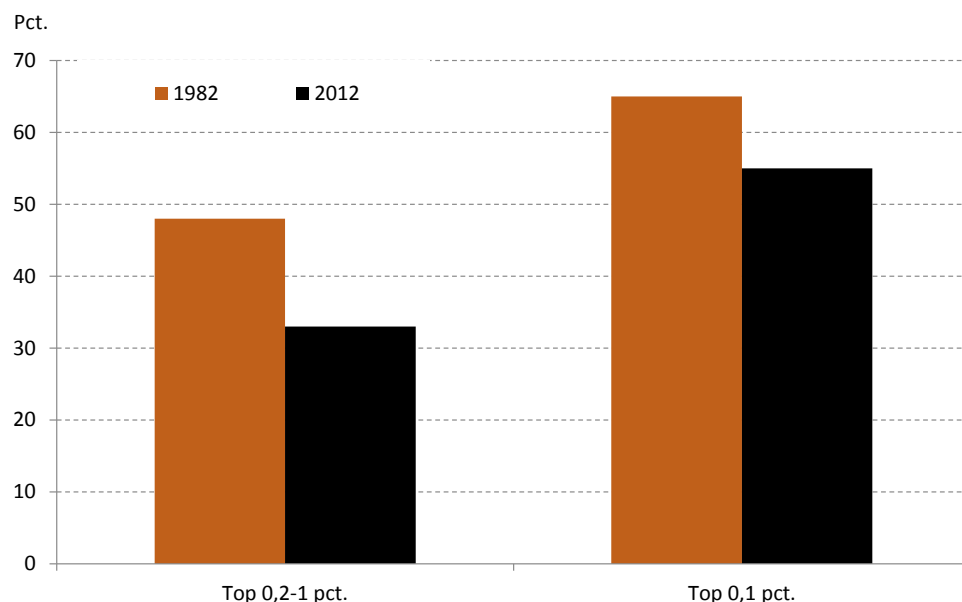
¹ Størstedelen er her defineret ved at mindst 70 pct. af den samlede erhvervsindkomst kommer fra nettooverskud fra egen virksomhed.

² Selvstændige i branchen "Sundhedsvæsen" er bl.a. praktiserende læger.

Fald i andelen af selvstændige

Overordnet set er andelen af selvstændige blandt top 1 pct. faldet over de seneste 30 år. I 1982 var halvdelen af top 1 pct. selvstændige mens denne andel var faldet til omkring en tredjedel i 2012, jf. Figur 8.

Figur 8 Andel af udvalgte topindkomstgrupper, hvor nettooverskud fra egen virksomhed har udgjort mindst 70 pct. af den samlede indkomst, 1982-2012

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Sundhedsvæsnets fortrængt blandt topindkomsterne

Alt i alt kan det konstateres, at de højeste indkomster i langt højere grad end tidligere tjenes i den finansielle sektor samt rådgivningsbranchen, hvor andelen af selvstændige samtidig er meget lav. Disse branchers indtræden blandt topindkomsterne er sket på bekostning af personer med tilknytning til sundhedsvæsnets eller handelssektoren. Blandt de selvstændige i topindkomstgrupperne er der stadig primært tale om personer med tilknytning til landbrugs- og sundhedssektorerne.